

Νίκος Ορφανίδης

Τέσσερα ποιήματα του Κώστα Μόντη
«Έλληνες ποιητές», «Άγνωστος στρατιώτης»,
«Πενταδάχτυλος προς Τούρκους εισβολείς», «Της εισβολής»

1. Εισαγωγή

Ο Κώστας Μόντης, ένας από τους πλέον σημαντικούς σύγχρονους ποιητές της Κύπρου, εκφράζει μέσα από το έργο του τη σπαρακτική εμπειρία του αλυτρωτισμού και του εθνικού καημού του ελληνισμού της Κύπρου, παράλληλα με μια κυρίαρχη υπαρξιακή αγωνία και ένα ανθρωπισμό που συναντάται με το γνωμικό επιγραμματικό λόγο και τον εξιδανικευμένο ερωτισμό της δημοτικής ποιητικής παράδοσης της Κύπρου.

Η ποίησή του αρθρώνεται και εκβάλλει πρισματικά, τόσο στον ακαριαίο λόγο των *Στιγμών*, όσο και στον σπαράσσοντα λόγο των *Γραμμάτων στη Μητέρα*, που καθίσταται ή προβάλλει ως ο κατ' εξοχήν χώρος διαφυγής του παγιδευμένου ανθρώπου.

Ο λόγος του Κώστα Μόντη είναι γνωμικός και διδακτικός, με μια τεράστια ποικιλία ποιητικών δοκιμών ή ποιητικών παραλλαγών. Πρόκειται για ένα ποιητικό λόγο σπαρακτικό στη λιτότητά του. Ακόμη και όταν εκκινεί από τα μικρά πράγματα, μέσα από τη δεσπόζουσα πολλές φορές ελλειπτικότητα του, οδηγείται σε μια ποιητική αμεσότητα, που επιβάλλεται εντέλει παντοδύναμη.

Η ποίηση του Μόντη είναι μια ποίηση των μικρών πραγμάτων, που προσλαμβάνουν μίαν ιδιάζουσα βαρύτητα και προοπτική. Τα στοιχεία της ποιητικής τεχνικής του Μόντη είναι η λιτότητα, η επιγραμματικότητα, η ποικιλία των παραλλαγών της ποιητικής γραφής ή των ποιητικών γυμνασμάτων, η ειρωνεία που εκβάλλει στον πικρό σαρκασμό, όπως περίπου και στον Καβάφη, η επανάληψη, που οδηγείται ως την επωδή, ο διδακτισμός.

Στίς Στιγμές του Κώστα Μόντη έχουμε μίαν ανάδειξη του ακαριαίου λόγου, της επιγραμματικής ποίησης, όπως περίπου μας την παραδίδει η επιγραμματική ποίηση της ελληνιστικής διασποράς. Πρόκειται για μια ποίηση, που ενώ θυμίζει τα «Χαΐ Κου» εντούτοις οι καταβολές και οι ρίζες της, με το πλήθος των

παραλλαγών και των γυμνασμάτων, μας οδηγούν κατ' ευθείαν στην αρχαιοελληνική ποιητική παράδοση των επιγραμματοποιών. Οι Στιγμές του Κώστα Μόντη εκτείνονται από τον ερωτισμό στο διδακτισμό, ή ακόμα επικεντρώνονται στην φωτογραφική καταγραφή της συμπυκνωμένης στιγμής ή ιστορίας, υπαρξιακής ή φυλετικής.

2. «Έλληνες ποιητές»

Το ποίημα «Έλληνες ποιητές» παραπέμπει σ' ένα λανθάνοντα φυλετικό καημό, όπως και στον Καβάφη. Πρόκειται για ένα στοιχείο που συναντούμε κατά τρόπο κυρίαρχο στους ποιητές της περιφέρειας και της διασποράς. Από αυτή τη άποψη μπορούμε να δούμε το ποίημα ως ένα ποίημα εξόχως καβαφικό, τόσο εξαιτίας του επιγραμματικού τρόπου εκφοράς, όσο και εξαιτίας της θεματικής του. Προς αυτήν ακριβώς τη θεματική του διάσταση και προοπτική μπορούμε να διαβάσουμε ως ποιήματα παράλληλα τα καβαφικά «Ποσειδωνιάται», «Επιτύμβιον Αντιόχου Βασιλέως Κομμαγηνής», «Στα 200 π.Χ.» και «Επάνοδος από την Ελλάδα». Στα μέτρα αυτής της διακειμενικής ανάγνωσης μπορούμε να δούμε ξανά το απόσπασμα «Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική » από το *Άξιον εστί* του Ελύτη.

Κυρίαρχο στοιχείο στο ποίημα είναι: ο φυλετικός καημός η εμπειρία της διασποράς και της εξορίας λανθάνουσα διαχρονικότητα της ελληνικής μνήμης και ιστορίας, στοιχεία που θα τα βρούμε και στα ποιήματα αναφοράς και αναγωγής που δώσαμε. Έτσι ο στίχος του Καβάφη «Υπήρξεν έτι το άριστον εκείνο, Ελληνικός—/ ιδιότητα δεν έχ' η ανθρωπότης τιμιωτέραν» από το «Επιτύμβιον Αντιόχου, βασιλέως Κομμαγηνής», αντιστοιχεί προς το στίχο «όμως αντισταθμίζει που γράφουμε Ελληνικά». Ο στίχος από το «Στα 200 π. Χ» του Καβάφη «Και την Κοινήν Ελληνική Λαλιά/ ως μέσα στην Βακτριανή την πήγαμεν, ώς τους Ινδούς» συνάπτεται με τη φράση «σ' αυτή τη μακρινή γωνιά». Κι ακόμα οι στίχοι —«είμεθα Έλληνες κ' εμείς —τι άλλο είμεθα;—» από το «Επάνοδος από την Ελλάδα» εύκολα αναγνωρίζονται στον υπόγειο καημό του Έλληνας της διασποράς και της περιφέρειας του ποιήματος του Μόντη.

Θα μπορούσαμε, τέλος, στα μέτρα της ανίχνευσης του Καβάφη στο ποιητικό σώμα του Μόντη να θυμίσουμε τους στίχους από το «Ποσειδωνιάται»: «Την γλώσσα την ελληνική οι Ποσειδωνιάται / εξέχασαν τούς αιώνας ανακατευμένοι / με Τυρρηνούς, και με Λατίνους, κί άλλους ξένους» .

Αυτή η διακειμενική προσέγγιση μας δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσουμε τις επιδράσεις που δέχεται ένας ποιητής της περιφέρειας από μια ποίηση που κυριαρχεί στον αιώνα μας, όπως αυτή του Καβάφη, την ιδιοτυπία μιας ποιητικής παράδοσης του επιγράμματος κι ακόμα τους κοινούς θεματικούς άξονες και την κυρίαρχη αγωνία των ποιητών που βιώνουν την κατάσταση της εξορίας ή της περιφέρειας, όπως συμβαίνει τόσο με τον Καβάφη της αλεξανδρινής διασποράς όσο και με το Μόντη της κυπριακής περιφέρειας.

Από την άποψη της διακειμενικής ανάγνωσης του ποιήματος διαβάζουμε το απόσπασμα «Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική » από το *Αξιόν εστί* του Ελύτη, που παραπέμπει στην αγωνία, την έγνοια και τη μέριμνα για την ελληνική γλώσσα ως στοιχείου πρωταρχικού επιβίωσης και αντοχής του ελληνισμού.

Από την άποψη του πλήθους ομιλεί εδώ ο ποιητής Κώστας Μόντης με το προσωπείο των ανωνύμων Ελλήνων ποιητών της περιφέρειας και της εξορίας. Από την άλλη είναι οι ελάχιστοι αναγνώστες της ποίησης, οι ελάχιστοι συνέλληνες που ξέρουν τη γλώσσα τους. Αυτός είναι ο πληθυσμός του επιγράμματος.

Από την άποψη της σκηνοθεσίας είναι η άποψη του απόμακρου ελληνικού τόπου και συνακόλουθα της απομακρυσμένης παρουσίας του Ελληνισμού, η εικόνα ενός ελληνικού τόπου μακρινού, που σαφώς απέχει από το μητροπολιτικό κέντρο που παραπέμπει στην ισχύ, σε αντίθεση προς την μακρινή γωνιά που παραπέμπει στο αδύναμο και ανίσχυρο.

Στο ποίημα ομιλούν οι Έλληνες ποιητές που εκφράζουν ένα βαθύτατα ανθρώπινο καημό. Πρόκειται για τον καημό των δημιουργών, των ποιητών, που παραμένουν αδικαίωτοι κι αχειροκρότητοι. Και τούτο εξαιτίας του γεγονότος πως ελάχιστοι τους διαβάζουν κι ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα τους. Ανάμεσα στα τρία αυτά στοιχεία υπάρχει μια αιτιώδης σχέση. Το ένα παραπέμπει στο άλλο. Η πικρία, γιατί παραμένουν αδικαίωτοι κι αχειροκρότητοι, έχει ως αίτιό της το γεγονός πως ελάχιστοι τους διαβάζουν και τούτο πάλι εξηγείται από το γεγονός πως ελάχιστοι ξέρουν την ελληνική γλώσσα. Στεκόμαστε, ακόμα, σε ένα άλλο παράπλευρο στοιχείο ή διαπίστωση, που προκαλεί και το παράπονο και την υπόγεια ή λανθάνουσα διαμαρτυρία: οι ομιλούντες στο ποίημα Έλληνες ποιητές ζουν σε μια μακρινή γωνιά, στα όρια ή στην περιφέρεια του ελληνισμού. Έχουμε να κάνουμε με ποιητές της περιφέρειας ή της διασποράς. Ακριβώς η

αναφορά στη μακρινή γωνιά παραπέμπει στην ποίηση της περιφέρειας της εξορίας ή της διασποράς.

Όλα αυτά συμπυκνώνουν μια πικρία, ένα καημό, ένα παράπονο, μια διαμαρτυρία, που, όμως, υπερβαίνεται, διαγράφεται ή προσπερνάται, γιατί, παρόλα αυτά, το σημαντικότερο δεν είναι η δικαίωση και το χειροκρότημα – η ποιητική ή άλλη δόξα και αναγνώριση. Το σημαντικότερο παραμένει το γεγονός πως οι Έλληνες ποιητές της εξορίας της περιφέρειας και της διασποράς εξακολουθούν να γράφουν ελληνικά: «όμως αντισταθμίζει που γράφουμε ελληνικά», σημειώνει με μια λανθάνουσα υπερηφάνεια ο Μόντης.

Στεκόμαστε ακόμα στην επανάληψη του επιθέτου «ελάχιστοι» – «Ελάχιστοι μας διαβάζουν / ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα μας» – που ισορροπεί ποιητικά με το «αδικαίωτοι κι αχειροκρότητοι». Η δικαίωση και το χειροκρότημα προϋποθέτει το πλήθος, ενώ η πραγματικότητα της εξορίας παραπέμπει στο ελάχιστο, στο ολιγάριθμο, αλλά και στη μικρότητα και αδυναμία, όχι μόνο των Ελλήνων δημιουργών της περιφέρειας, αλλά και του ίδιου του περιφερειακού ελληνισμού. Κι ακόμα εύκολα μπορούμε να συνάψουμε στο ποίημα το επανααναλαμβανόμενο επίθετο «ελάχιστοι» με το επίθετο «μακρινή».

3. «Άγνωστος στρατιώτης»

Το ποίημα του Κώστα Μόντη «Άγνωστος στρατιώτης» είναι ένα ποίημα λανθάνουσας σοφίας, αλλά και ένα ποίημα υπόγειας αλλά και σαφούς διαμαρτυρίας για μια ψευδή ή ψευδεπίγραφη εικόνα ηρωισμού, ένα ποίημα γνωμικό, που αναδεικνύει μιαν άλλη αλήθεια και μιαν άλλη πραγματικότητα βίου, στα μέτρα της κατανόησης του ηρωισμού, σε σχέση, πρωτίστως, με την αρετή της μεσότητας. Πρόκειται για ένα ποίημα που μας οδηγεί συνειρμικά και πάλι στον Καβάφη. Γι αυτό και στα μέτρα μιας προτεινόμενης διακειμενικής ανάγνωσης, οδηγούμαστε σ' ένα καθαφικό ποίημα της μεσότητας, που συνιστά τελικά και τον ύψιστο ηρωισμό, το ποίημα «Θερμοπύλες».

Οι γενναίοι στον Καβάφη, αυτοί που δικαιώνονται ηθικά επιτελούντες το χρέος τους, δεν είναι τόσο οι «γενναίοι οσάκις είναι πλούσιοι», αλλά και οι άλλοι που «κι όταν/ είναι πτωχοί, πάλι εις μικρόν γενναίοι, / πάλι συντρέχοντες όσο μπορούνε / πάντοτε την αλήθεια ομιλούντες, / πλην χωρίς μίσος για τους ψευδομένους». Αυτή η διαγραφή των ηθικά δικαιωμένων ανθρώπων, των «μετρίων», των ανθρώπων δηλαδή της μεσότητας, μαζί με τους στίχους που προηγούνται και που ορίζουν πως είναι «δίκαιοι κι ίσοι σ' όλες των τες πράξεις, /

αλλά με λύπη κιόλας κ' ευσπλαχνία», αναδεικνύουν μίαν άλλη διάσταση του ηρωισμού. Πρόκειται για την ανάδειξη και προβολή του ανθρώπου της μεσότητας, που εντούτοις ίσταται όρθιος, επιτελώντας κατά τρόπο ηρωικό το χρέος του προς τον εαυτό του και την πατρίδα.

Σ' αυτά τα μέτρα κινείται με περισσότερη, ίσως, σαφήνεια και ευκρίνεια, αλλά οπωσδήποτε κατά τρόπο εκπληκτικά αντίστοιχο, το ποίημα του Μόντη. Το ποίημα του Μόντη «Άγνωστος στρατιώτης» είναι ένα ποίημα φαινομενικά αντιηρωικό, γιατί αμφισβητεί την προβολή του υπέρμετρου, αυτού που υπερβαίνει το μέτρο, του ρωμαλέου και του ισχυρού, ανατρέπει τη συνήθη ανάδειξη και προβολή της δυνάμεως, τόσο της σωματικής—«ρωμαλέος πολεμιστής»— όσο και της ψυχικής—«γενναίος πολεμιστής» ως στοιχείων και προϋποθέσεων του ηρωισμού. Περισσότερη τιμή πρέπει, κατά τον ποιητή Κώστα Μόντη, στους άλλους, αυτούς με τα «ρυτιδωμένα μέτωπα», με την «πικρή σκέψη στα βλέφαρα», «με πολλούς υπολογισμούς πίσω απ' τη σκανδάλη», για όλους εκείνους, που, ανθρωπίνοι και σιωπηλοί, παραμένουν πιστοί στο χρέος και πεθαίνουν. Όλους αυτούς τους απλούς ανθρώπους της καθημερινότητας, αυτούς όλους της μεσότητας που τους αγνοούμε, που «δε μας κάνουν», που «δε γίνονται αγάλματα αυτοί;», για να προβάλουμε το υπέρμετρο, το ρωμαλέο, το ισχυρό, μια αλήθεια που πολύ απέχει από την πραγματικότητα.

Από την άποψη της ποιητικής σκηνοθεσίας και του διερχόμενου πληθυσμού είναι πρώτα ο ποιητής, που διαμαρτυρόμενος για την προβολή ενός ψευδούς ή απατηλού ηρωισμού, μας παραπέμπει στο λόγο και την άποψη του κοινού ανθρώπου, γίνεται ο εκφραστής μιας κοινής γνώμης, που ερωτά και προβληματίζεται για τα προβαλλόμενα σχήματα και πρότυπα ζωής και ιδιαίτερα για το ιδεώδες ή το πρότυπο του ηρωισμού. Μέσα από τα απλά ερωτήματα του ποιητή εισέρχεται πρώτα στο ποιητικό σκηνικό ο ρωμαλέος και γενναίος άγνωστος στρατιώτης, που ενώ κείται νεκρός ως μνημειακή μορφή — ως άγαλμα—από την άλλη τον βλέπουμε να δεσπόζει στο πεδίο της μάχης όρθιος, δυνατός, ρωμαλέος, δυνατός, γενναίος. Όμως σ' ένα άλλο, δεύτερο, σκηνικό μέρος εισέρχονται οι πολλοί, το πλήθος των μετρίων, των αδυνάτων και, γιατί όχι, των δειλών. Όλο αυτό τον πληθυσμό, όλους αυτούς τους ανθρωπίνως αδύναμους και δειλούς, τους βλέπουμε να εισέρχονται στο ποιητικό προσκήνιο δειλοί και αδύνατοι «με πιο ρυτιδωμένα μέτωπα/ με μια πικρή σκέψη στο βλέφαρο/ με πολλούς υπολογισμούς πίσω απ' τη σκανδάλη». Πρόκειται ουσιαστικά για ένα πληθυσμό που δεσπόζει ή πρωταγωνιστεί στο ποίημα, αποκαλύπτοντάς μας μίαν άλλη αλήθεια, αυτήν των ανθρωπίνων μέτρων. Όχι

πια ο ηρωικός υπεράνθρωπος του ρωμαλέου σώματος και της υπέρμετρης αλλά πολλές φορές ψευδούς γενναιότητας, αλλά ο απλός, καθημερινός, ανθρώπινος πολεμιστής, με το φόβο, την αγωνία, τους δισταγμούς του.

Το ποίημα εκβάλλει, κατά τρόπο πικρά, σχεδόν σπαρακτικά ειρωνικό, στο θάνατο, στη σιωπή των ψυχρών αγαλμάτων. Έτσι κατά τρόπο άριστα σκηνοθετικό τόσο η είσοδος όσο και η έξοδος του ποιήματος παραπέμπουν σε μορφές μνημειακές. Το ποίημα θα μπορούσε να αποτελέσει έτσι ένα επιτάφιο επίγραμμα. Μνημειακή μορφή καθίσταται ο «Άγνωστος στρατιώτης» που κείται ανώνυμος, στη σιωπή του θανάτου.

Από την άποψη των σκηνικών και της λανθάνουσας σκηνοθεσίας λάνθάνει το πεδίο της μάχης, το οποίο διέρχεται ο ρωμαλέος και γενναίος πολεμιστής, που αντιπροσωπεύει τον Άγνωστο στρατιώτη. Από την άλλη είναι ένα δεύτερο σκηνικό μέρος, στο οποίο συνωστίζονται όλοι εκείνοι οι πολεμιστές, οι άνθρωποι της μεσότητας, «με πολλούς υπολογισμούς πίσω απ' τη σκανδάλη». Και τα δύο επάλληλα αυτά σκηνικά δίνονται, όμως, μέσα από ένα παρασκήνιο, γιατί στό προσκήνιο είναι το μνημείο του Άγνωστου στρατιώτη, το κενοτάφιο, τα αγάλματα που παραπέμπουν στη μνημειακή διάσταση του ποιήματος.

4. «Πενταδάχτυλος προς Τούρκους εισβολείς»

Το ποίημα θα μπορούσαμε να το δούμε σε σχέση με μια σειρά ποιημάτων του Μόντη που παραπέμπουν στον Πενταδάχτυλο και την τουρκική εισβολή. Ήδη στην *Ανθολογία Κυπριακής Λογοτεχνίας* έχουμε, εκτός από τα «Πενταδάχτυλος προς Τούρκους εισβολείς», και «Της εισβολής», το «Τούρκοι στον Πενταδάχτυλο» με τους χαρακτηριστικούς στίχους
«Απορώ πώς συνεννοούνται μαζί του!
Απορώ τι γλώσσα του μιλούν».

Θυμίζουμε ακόμα τη μελοποιημένη και κατά τούτο γνωστή *Στιγμή* του Μόντη:

«Ανασήκωσε την πλάτη
κι απόσεισέ τους, Πενταδάχτυλέ μου,
ανασήκωσε την πλάτη
κι απόσεισέ τους»

από τη συλλογή «Πικραινόμενος εν εαυτώ» του 1975.

Μια γενικότερη διακειμενική ανάγνωση των *Στιγμών* του Μόντη θα μπορούσε, από την άποψη αυτή, να επικεντρωθεί στην αναζήτηση του συμβόλου και της

συνακόλουθης προσωποποίησης του κατεχόμενου βουνού της Κύπρου στην ποίηση του Μόντη. Παράλληλα, στα μέτρα μιας ευρύτερης έρευνας γύρω από την ποίηση της εισβολής, θα μπορούσαμε να σταθούμε στην αναφορά στον Πενταδάχτυλο στην ποίηση που γράφεται εξαιτίας της εισβολής και της κατοχής και την ανάδειξή του ως ενός εξέχοντος συμβόλου.

Το βουνό Πενταδάχτυλος καθίσταται καθολικό σύμβολο της ψυχής του ελληνισμού της Κύπρου, της διαχρονικής του παρουσίας και αντοχής, της καρτερίας, της υπομονής, του πείσματος, της περηφάνειας. Ο Πενταδάχτυλος προσωποποιείται και διαλέγεται στην ποίηση του Μόντη, άλλοτε με τον ίδιο τον ποιητή που ανταλλάσει μαζί του μηνύματα είτε απευθύνεται στους ξένους εισβολείς, που θα φύγουν όπως έφυγαν τόσοι και τόσοι κατακτητές.

Επισημαίνουμε πακόμα πως δένεται ο τίτλος του ποιήματος, κατά τρόπο άρρηκτο, με τους δυο στίχους που ακολουθούν. Είναι σημαντικό να σταθούμε σ' αυτή τη διάσταση των Στιγμών του Μόντη. Ο τίτλος συνιστά άμεσο τμήμα του ποιητικού σώματος. Ο Πενταδάχτυλος που προσωποποιείται και ομιλεί στό ποίημα συνιστά στην ουσία μια persona του ποιητή. Ο ποιητικός λόγος που εκφέρεται δίνεται μέσα από μια λανθάνουσα ειρωνεία και περιφρόνηση προς τους ξένους κατακτητές παραπέμποντες συγχρόνως σε μια περηφάνεια και βεβαιότητα, εξαιτίας της διαχρονικής μνήμης και εμπειρίας του ελληνισμού της Κύπρου.

«Ελάτε τώρα! Έχω δει σαν εσάς
έχουν δει τα μάτια μου σαν εσάς».

Στεκόμαστε πρώτα στο «Ελάτε τώρα!» που εκπέμπει μια βεβαιότητα, μια σιγουριά, μια άνεση, μια περιφρόνηση κι ύστερα στην επανάληψη του «Έχω δει»:

«Έχω δει σαν εσάς
έχουν δει τα μάτια μου σαν εσάς»,
που προεκτείνει αυτή την υπερήφανη στάση.

5. «Της εισβολής»

Το ποίημα «Της εισβολής» κινείται στον άξονα του προηγούμενου ποιήματος. Αυτή τη φορά μιλά ο ποιητής και εμμέσως, μονολογώντας, απευθύνεται στη «θάλασσα της Κερύνειας», την «αγαπημένη θάλασσα της Κερύνειας». Ακριβώς αυτή η επανάληψη από τη μια επιτείνει και από την άλλη αποσαφηνίζει τη

σχέση του ή τη σχέση μας με τη θάλασσα της Κερύνειας. Η θάλασσα της Κερύνειας είναι μια θάλασσα αγαπημένη, η σχέση του ποιητή ή η δική μας σχέση μαζί της είναι μια σχέση σχεδόν ερωτική. Γι' αυτό και όσα συνέβησαν είναι απίστευτα: «Είναι δύσκολο να πιστέψω», επαναλαμβάνει δύο φορές ο ποιητής. Είναι δύσκολο μέσα από αυτή την μαγική σχέση και διάσταση των πραγμάτων να προέλθει το κακό. Κατά τρόπο έτσι μοναδικό εδώ, μας προδίδει η αγάπη μας, η θάλασσα της Κερύνειας, όπως και σε ένα άλλο πολιτικό και ιστορικό επίπεδο ο ελληνισμός της Κύπρου προδίδεται από όσα αγάπησε ή πίστεψε.

Στεκόμαστε ιδιαίτερα στην επανάληψη που φτάνει σχεδόν ως την επωδή ένα στοιχείο ιδιαίτερα οικείο στο Μόντη.

Από την άποψη του πληθυσμού προβάλλει στο ποιητικό παρασκήνιο ο έκπληκτος και πικραμένος πληθυσμός του ελληνισμού της Κύπρου, ενώ στο προσκήνιο φαίνεται να δεσπόζουν ή να κυριαρχούν οι Τούρκοι εισβολείς :

«Είναι δύσκολο να πιστέψω
πως μας τους έφερε η θάλασσα της Κερύνειας».

Αυτοί που ήρθαν, αυτοί που «ενέσκηψαν», αυτοί που «μας έφερε η θάλασσα της Κερύνειας», είναι οι Τούρκοι εισβολείς που εισέρχονται μ\ ένα τρόπο παράδοξο στο ποίημα. Η επαναλαμβανόμενη χρήση της ρηματικής φράσης «μας τους έφερε» παραπέμπει συγχρόνως σε όσα «ξεβράζει», εκβάλλει η θάλασσα. Ξύλα, νεκρά σώματα, απόβλητα.

Το ποιητικό σκηνικό μας πάει στο μαγευτικό τόπο της κατεχόμενης Κερύνειας, στην αγαπημένη θάλασσα της Κερύνειας, ένα σκηνικό που τέμνει, όμως, κατά τρόπο δραματικό ή τραυματικό, ένα άλλο σκηνικό, αυτό της εισβολής που υπονοείται ή δίνεται κατά τρόπο έμμεσο στο ποίημα.

Τέλος στα μέτρα μιας διακειμενικής ανάγνωσης θα μπορούσαμε να δούμε το ποίημα σε σχέση με μια μεγάλη ομάδα ποιημάτων της εισβολής που αναφέρονται στην Κερύνεια. Ήδη στην *Ανθολογία Κυπριακής Λογοτεχνίας* έχουμε το ποίημα του Νίκου Κρανιδιώτη «Κερύνεια». Θα μπορούσαν οι μαθητές να ενθαρρυνθούν και να αναζητήσουν ποιήματα που αναφέρονται στην κατεχόμενη Κερύνεια και στην εμπειρία της εισβολής και της κατοχής.

ΝΙΚΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

Φεβρουάριος 1996, 14 - 15